

2. Захаренко О.А. Слово до нащадків. К.: СПД Богданова А.М., 2006. 216 с.
3. Калініна Л.М., Лісова Н.І. Державно-громадська взаємодія на партнерських засадах In: Problems and achievements of modern science : coll. of scientific papers «ΛΟΓΟΣ» with materials of the International scientific-practical conf., Cork, May 6, 2019 NGO «European Scientific Platform», м. Корк, Ірландія, стор. 84-88.

Олена Михальчук

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри дошкільної освіти

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0001-6991-0588>

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

ПРОВІДНІ ІДЕЇ СТВОРЕННЯ «ШКОЛИ МАЙБУТНЬОГО» У ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ О. А. ЗАХАРЕНКА

Нині освіта проголошена національним багатством, основою інтелектуального, економічного та соціального розвитку держави. Саме освіта як галузь людської діяльності має визначальний вплив на розвиток особистості та її професійну самореалізацію.

Разом з прогресом, розвитком освіти, розробкою нових методик і технологій навчання, сучасним технічним оснащенням закладів освіти та технологічною обізнаністю педагогів у останні роки все частіше спостерігається великий розрив у рівнях діяльності закладів освіти, умовах функціонування, що зумовлено низкою об'єктивних та суб'єктивних причин.

Випускникам різних шкіл за таких умов важко конкурувати під час вступу до закладів вищої освіти, у подальшому навчанні та соціальній адаптації. Це спричинено дефіцитом висококваліфікованих педагогічних кадрів та низьким рівнем матеріально-технічного забезпечення шкіл, зокрема сільських.

У вирішенні означеної проблеми особливо важливим – є досвід провідних науковців-практиків, до яких належить Олександр Антонович Захаренко – академік АПН України, директор Сахнівської школи в Черкаській області, що увійшла в історію вітчизняної педагогіки під назвою «Школа над Россю».

Унікальний досвід, багата педагогічна спадщина Олександра Антоновича Захаренка, цікава як для науковців, так і для шкільної практики України та зарубіжжя. Вже у 60-ті роки ХХ століття він почав створювати школу ХХІ століття – школу майбутнього, зазначаючи, що заклад освіти – це храм знань, високої моралі та необмеженої творчості вчителів та їх учнів.

Управління розвитком школи здійснювалося на різних взаємопов'язаних рівнях, а саме: стратегічному, технологічному, організаційному, особистому.

Аналізуючи педагогічну спадщину О. А. Захаренка можна виділити кілька ключових принципів управління школою [2]:

1. Цілеспрямованість у роботі, послідовність, циклічність, чітке поєднання мети, змісту та форми.

2. Культ праці як засіб здійснення мрії, самоствердження особистості.

3. Школа для вчителів.

Варто зазначити, що дослідники педагогічної системи О. А. Захаренка одноставно стверджують, що центром шкільного всесвіту педагога була дитина, метою – розвиток особистості з урахуванням її можливостей та переваг.

У Сахнівській школі була високо затребувана психологічна наука – це в ті часи, коли мало цікавилися нею навіть у більшості закладів вищої освіти. Спеціальні знання сприяли створенню в колективі неповторної атмосфери творчості, спільної мети та взаєморозуміння.

Для вчителів величезною перевагою було одне з основних правил школи О. А. Захаренка – повна свобода вибору форм та методів у роботі з класом. Єдиною вимогою було те, що знання діти мають отримати ґрунтовні, з власною думкою, з елементами наукового дослідження.

Варто зазначити, О. А. Захаренко був переконаний, що без творчого вчителя, не може бути ні національної школи, ні незалежної України.

Важливим є те, що О. А. Захаренко не просто вимагав знань та творчості – він створив цю атмосферу зростання, творення, діяльності для педагогів у Сахнівській школі.

Великого значення у власній діяльності О. А. Захаренко приділяв співпраці з батьками, використовуючи цілком традиційні – збори, звіти школярів та освітян, святкові вітання, лінійки, концерти, тощо.

Залучення до участі в освітньому процесі батьків – це був перший крок до створення єдиного соціокультурного середовища села Сахнівка.

У роботі з батьками О. А. Захаренко використовував шкільну пресу. Спочатку була цілком традиційна стенгазета, але призначена спеціально для батьків «Голос школи», потім започаткували шкільну радіостанцію,

багатотиражну газету «Дівочі гори» та шкільну телестудію «Пастушка», яку можна назвати регіональною, оскільки передачі транслювались на кілька прилеглих сіл.

Шкільна преса насичувала інформаційний простір як своїми новинами зі школи, так і подіями у Сахнівці: дні народження батьків, ювілеї, відзнаки, радості та біди кожної сім'ї.

Ще однією сахнівською традицією були щоденні радіолінійки, що виконували функцію сільського радіомовлення, оскільки все село чуло і знало, чим займаються діти, як навчаються, чим цікавляться, радіють їхнім досягненням, хвилюються через невдачі. О. А. Захаренко зазначав, що ці радіопередачі сприяють зміцненню сімей, появі спільних інтересів.

На початку 80-х років ХХ століття у сахнівській школі було започатковане учнівське самоврядування. Розробляючи концепцію самоуправління для своєї школи, О. А. Захаренко взяв за зразок систему загонів та чергувань, яка так ефективно працювала у Макаренківській комуні.

У Сахнівській школі самоврядування було побудовано на учнівській ініціативі: щороку проводилися дні самоврядування, коли з активних, серйозних учнів формувалась адміністрація та педагогічний колектив і на цей день дорослі передавали владу до рук школярів; головний черговий учень наділявся повноваженнями заступника директора (відповідав за організацію освітнього процесу, йому довіряли ключі від школи, надавалось право оголошувати подяки, тощо).

О. А. Захаренко вбачав у шкільному самоврядуванні чудову форму ділової гри та психологічного тренінгу для старшокласників, а її результат – це розвиток ініціативності, навичок самоорганізації, виховання відповідальності у підлітків, почуття власної гідності.

Варто зазначити, що управлінська модель школи – це високоефективна, багатокomпонентна, ієрархічна, гнучка та відкрита система, де базовими поняттями слід назвати сприятливий морально-психологічний клімат, колегіальний професіоналізм, уміння досягти позитивних кінцевих результатів як на колективному, так і на індивідуальному рівні.

Вивчаючи досвід та особливості роботи О. А. Захаренка науковці зазначають, що він не боявся довіряти найвідповідальніші справи не лише колегам-учителям, своїм заступникам, а й учням. І постійно повторював, що довіра – запорука чесності у стосунках.

Мріючи про школу ХХІ століття, О. А. Захаренко зазначав, що: «...хоч би краплю з майбутнього маємо перенести в сучасне, наблизити його» [1, с.18].

Література:

1. Сухомлинська О. Етичні цінності у навчально-виховному процесі сільської школи. *Педагогічний вісник*. 2007. Вип. 1 (2007). С. 17-25.
2. Сухомлинська О. В. Авторські педагогічні системи як складова оновлення національної школи. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка* Вип. 36 (2007). С. 24-27.

Валентина Мовчан

кандидат педагогічних наук, доцент,
заступник директора із навчальної роботи ННІ
педагогічної освіти, соціальної роботи і
мистецтва

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

**ТРАНСФОРМАЦІЯ ІДЕЙ О. А. ЗАХАРЕНКА У ФОРМУВАННІ
ПРЕДМЕТНО-ПЕРЕТВОРЮВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ
ШКОЛЯРІВ**

На початку третього тисячоліття пріоритетним завданням педагогіки є формування в учнів здатності до критичного мислення, самостійного пошуку й опрацювання інформації, творчого розв'язання навчальних і побутових проблем.

У сучасній початковій школі посилюється роль завдань прикладного спрямування, так як такі завдання – це можливість не лише здобути, а й застосувати знання в практичній діяльності. Молодшим школярам притаманне прагнення до мрій і фантазій, тому вчитель має підтримувати і допомагати учням втілювати і реалізовувати їх ідеї.

Формування предметно-перетворювальної компетентності у початковій школі базується на діяльнісному підході до розв'язання конкретних завдань – удосконалення і виготовлення виробів учнями відповідно до їх вікових та індивідуальних можливостей. Предметно-перетворювальна компетентність молодших школярів характеризується вмотивованою творчою діяльністю і передбачає вміння застосовувати і здобувати інтегровані знання під час розв'язання практичних завдань.